

De waarachtige en zeer wonderlijke historie van Mariken van Nieumeghen die meer dan zeven jaar met de duivel samenwoonde en omging

Inhoudsopgave

De proloog.....	2
I. Hoe heer Ghijsbrecht zijn nicht Mariken naar Nijmegen stuurde.....	2
II. Hoe Mariken zeer schandelijk wordt toegesproken door haar tante.....	3
III. Hoe Mariken afscheid nam van haar tante en Nijmegen verliet.	6
IV.	7
V.....	12
VI. Hoe Marikens tante zichzelf de keel doorsneed.	14
VII. Hoe Emmeken en Moenen naar Antwerpen reisden, waar zij veel slechte dingen veroorzaakten.....	16
VIII. Hoe Emmeken een beetje spijt krijgt van haar zondige leven.....	21
IX.	22
X. Hoe Emmeken en Moenen naar Nijmegen reisden.....	24
XI. Hoe Moenen Emmeken van boven naar beneden wierp en hoe ze haar oom weer vond.....	30
XII. Hoe heer Ghijsbrecht naar Keulen reisde met zijn nicht.	34
XIII. Hoe Emmeken en haar oom naar Rome reisden en hoe Emmeken daar ging biechten bij de paus.....	34
XIV. Hoe Emmeken Rome verliet en hoe zij non werd het klooster van de bekeerde zondaars in Maastricht.	38
XV. Hoe Gods engel Emmekens ringen van haar hals en handen afdeed.	38
XVI.....	38

De proloog

In de tijd dat hertog Arnoud van Gelre in Grave gevangen werd gezet door zijn zoon Adolf en zijn medeplichtigen, woonde op drie mijlen afstand van Nijmegen een toegewijde priester die Ghijsbrecht heette. En bij hem woonde een mooie jonge maagd die Mariken heette. Zij was de dochter van zijn zus die overleden was. Deze maagd was verantwoordelijk voor het huishouden in het huis van haar oom. Zij zorgde er met enthousiasme voor dat hij kreeg wat hij nodig had.

I. Hoe heer Ghijsbrecht zijn nicht Mariken naar Nijmegen stuurde.

Toen heer Ghijsbrecht zijn nicht Mariken naar Nijmegen wilde sturen om daar te kopen wat ze nodig hadden, zei hij:

Mariken!

Mariken

Wat kan ik voor u doen, heer oom?

Oom

Luister kind, let goed op mijn woorden:
Je moet naar Nijmegen gaan
Om boodschappen te doen. We hebben tekort
Aan kaarsen, aan olie om in de lampen te doen,
Aan azijn, aan zout en aan uien
En aan lucifers, zoals je zelf al had opgemerkt.
Hier heb je acht stuivers. Ga heen en koop
In Nijmegen alles wat we nodig hebben.
De markt staat er vandaag.
Waarschijnlijk zul je daar alles vinden.

Mariken

Heer oom, om u te dienen
Ben ik tot alles bereid.

Oom

Het zal te laat worden om vanavond weer thuis te keren,
Want de dagen zijn te kort in deze tijd van het jaar.
En het is van hier tot Nijmegen twee grote mijlen
En het is nu tien uur of zelfs nog later.
Luister kind, als het zo is dat je daar langer moet blijven,
Omdat het je niet lukt
Om alles op tijd te verkrijgen,
Blijf daar dan een nacht. Dat zou mij geruststellen.
Ga dan slapen bij uw tante, mijn zuster.
Zij zal u om een nacht niet weigeren.
Dat heb ik liever dan dat u langs struiken en bossen
Naar huis moet komen in het donker in uw eentje,

Want er zijn onderweg veel boeven
En u bent een mooie, jonge en aantrekkelijke maagd.
Men zal u dan zeker aanspreken.

Mariken

Heer oom, als u het wil,
Zal ik het doen en niet anders.

Oom

Doe uw tante, mijn zus de groeten en vaarwel.
Koop alles wat we nodig hebben in de juiste hoeveelheid.

Mariken

Dat zal ik doen, heer oom. Adieu!

Oom

Adieu, Mariken, nicht.
Ik hoop dat Gods gratie bij je blijft.

Here God, waarom voelt mijn hart zo zwaar?
Is het omdat er zoveel strijd is hier in het land,
Of omdat ik afscheid moet nemen van mijn nicht?
Ach, dat ik me zo zwaarmoedig voel, is een vreemde zaak.
Nu dat meisje van mij scheidt,
Voel ik me ongelooflijk verdrietig.
Ik ben bang dat haar of mij iets overkomen zal.
Ik zou willen dat ik haar thuis had gehouden:
Het is dwaasheid om jonge meisjes of vrouwen
Alleen het huis uit te laten gaan,
Want op deze wereld is veel boeventuig.

II. Hoe Mariken zeer schandelijk wordt toegesproken door haar tante.

Aldus nam Mariken afscheid van haar oom en ging naar Nijmegen. Daar kocht zij van alles wat haar of haar oom nodig zouden kunnen hebben. Op dezelfde dag dat zij in Nijmegen aangekomen was, had haar tante met vier of vijf vrouwen zo'n ruzie gemaakt vanwege hertog Adolf, die zijn vader gevangen had genomen, dat zij meer op een gek of een woedende duivelin leek dan op een christen, want zij had partij gekozen voor de jonge hertog. Maar nadat ze had gehoord dat de oude hertog door de slotvoogd van Grave bevrijd was uit de gevangenis, vermoordde ze zichzelf. Maar hierover zult u later meer horen. Mariken, die zag dat het bijna avond was toen zij alle dingen had gedaan waarvoor ze gekomen was, zei tegen zichzelf:

Nu heb ik van alles wat ons ontbrak
Laten afwegen en afmeten zoals ik wilde
En daarna gekocht en betaald.
Maar het lijkt erop dat ik hier zo lang heb gedraald
Dat het snel nacht zal worden.

Daar zie ik een zonnwijzer. Hoe laat
Is het nu? Het is al tussen vieren en vijven!
Nu moet ik vanavond in de stad blijven,
Want het is nog maar een uur dag
En het kost minstens drie uur
Om weer bij mijn oom te komen. Nee, het is beter dat ik blijf.
Mijn tante woont hier precies naast.
Ik zal haar gaan vragen of ze een bed voor me dekt.
En morgen, zodra ik ontwaak,
Zal ik op weg naar huis gaan.
Ik zie mijn tante voor haar deur staan.
Ik zal haar groeten zoals het hoort.
Tante, ik wens dat Christus uw leed mag verzachten
En allen die u lief heeft hoeden voor het kwaad.

Tante

Jee, welkom duivel, hoe gaat het in de hel?
Wel jonkvrouw, wat kom je hier doen?

Mariken

Mijn oom stuurde mij rond het middaguur
Om kaarsen, mosterd, azijn, jonge druiven
En alles waar bij ons thuis gebrek aan was, te halen.
Maar voor ik van het een naar het ander kon lopen
En alle dingen heb kunnen vinden en kopen,
Was het al laat geworden. Hopelijk ben ik u niet te veel tot last
Als ik u vraag om een bed voor mij te dekken. Als u wil,
Zal ik toch nog naar huis vertrekken, maar 's nachts
Wordt soms een jonge maagd bespied en opgewacht,
Onteerd, verkracht tot haar schande.
En daar maak ik me zorgen om.

Tante

Och, arm kuiken!
Maak jij je zorgen om je maagdelijkheid, godsamme!
Jee, lieve nicht, jij weet al lang
Hoe het allemaal werkt, ook al doe je nu zo preuts.
Ik heb het idee dat jij je sinds het middaguur helemaal niet
Bezig hebt gehouden met datgene waar je je mee bezig moest houden.

Mariken

Ja, toch wel, tante.

Tante

Ja, je hebt ergens
Stiekem naar hartelust zitten drinken.
Jee, nicht, op het boerenland zijn Klaasje en Gillisje er
Heel goed in om meiden in het stro te lokken.
En als ze dan aan het avondlijke spel beginnen
Dan laat Lijsje zich flink knuffelen door Hannes.

Jee, nicht, jij hebt er ook al flink van geproefd,
Want bij jullie wonen ook genoeg van dit soort gasten.

Mariken

Waarom zegt u dat, tante?

Tante

Ach, schijnheilige.
Al hoort het niet om de waarheid te zeggen,
Jij hebt al menig maal de liefdesdans gedanst,
Terwijl de muzikant er geen stuiver voor kreeg.
En al gaat men steeds maar op en neer,
Iedereen noemt zich maagd tot het buikje gaat bollen van zwangerschap.

Mariken

Wat spreekt u zo schandelijk over mij!
Ook al ben ik onschuldig, dit is meer dan ik hebben kan.

Tante

Ik heb mensen gesproken die u laatst
Schaamteloos zagen liggen met uw oom.
Ik schaam me er alleen al voor dat ik het moet zeggen.
U berokkent ons complete geslacht enorme schade.
Vervloekt bent u, kwalijk schepsel.
Verdwijn uit mijn ogen.

Mariken

Heer God, wat doet mijn gemoed pijn.
Hoe ontsteld
Voelt mijn lichaam zich plotseling.
Die gemene woorden, dit schurkachtig verwijt
Aan te moeten horen en te verdragen, terwijl ik onschuldig ben.
Nou tante, zeg me of u een bed voor me wilt dekken.
Het is slechts voor deze nacht, niet langer.

Tante

Wat mij betreft ga je in de modder van de Maas liggen
Net zo diep als dit huis hoog is, als aas
Voor de vissen die erin zwemmen.
Ga weg, of je zult het bezuren.
Van boosheid sta ik te trillen als een blad.

Mariken

Tante, je ziet het helemaal verkeerd.

Tante

Wat, laat deze vervloekte teef
Mij niet met rust!?
Moet ik haar even flink aan haar haren trekken?
Ik word gek van haar, alsof ze een worm is die zich een weg door mijn hersens vreet.

Ik ben kwaad genoeg om de duivel vaste te binden
Op een matras alsof hij achterlijk was.
Ik ben wel zo woedend en ontsteld,
Ik weet nauwelijks of ik op mijn hoofd sta of op mijn voeten.
Iedereen die ik vandaag ontmoet,
Zal ik vertellen dat dit mij zo erg raakt
Zoals alleen de duivel en zijn moeder mij kunnen raken.

Mariken

Och verdrietige, nu zal de lijdensweg pas echt beginnen.
Ik ben zo buiten zinnen
Dat ik niet weet hoe of wat.
Met een dol hoofd loop ik de stad uit
Met angst voor boeven en rovers.
Ik denk dat ik een bed maak onder die bladeren
En ik zal me van niemand iets aantrekken,
Zelfs niet als de duivel me benadert.
Ik zal me gedragen als de mensen die nooit ergens naar vragen.
Nu ga ik zitten onder deze struiken
En ik geef mijn lot in de handen
Van God of al zijn helse vijanden.

III. Hoe Mariken afscheid nam van haar tante en Nijmegen verliet.

Aldus heeft de jonge maagd Mariken afscheid genomen van haar tante en is huilend en zeer mistroostig in de donkere avond de stad Nijmegen uitgelopen, tot ze bij een grote, dikke struik kwam. Daar ging ze verdrietig onder zitten huilen en wenen en gaf zich met een bedroefd hart over aan haar angsten. Ze zei tegen zichzelf:

Och arme ik, zuchtend, krijsend en handenwringend
Noem ik me verdoemd.
Dat is nu mijn troost en niets anders
Door mijn tantes schandelijke verwijt.
Is het onterecht dat het mij raakt
Dat ik zonder reden zulke woorden naar mijn hoofd geslingerd krijg?
Nee vriend: in mij groeit zulke bitterheid
Waar mijn hart nu in ronddobbert voor altijd
Waardoor ik kwaad genoeg ben
Om mezelf voor altijd te verdoemen.

Help, welke verleiding bespringt mij hier?
Wil ik mezelf soms verhangen of wurgen?
O jeugdigheid, kunt u zich bedwingen
Of wilt u zich onredelijk gedragen?
Wie zou zulke woorden kunnen verdragen terwijl
Je onschuldig bent? Er is niemand, ik meen het,
Die ze onschuldig met plezier aan kan horen.
Dit zeg ik in de wanhoop die mij belaagt:
Kom tot mij en heb medelijden met me,

God of de duivel, het maakt mij niet uit.

IV.

De duivel die altijd zijn strikken en netten uitzet om zielen te vangen en in de verdoemenis te storten, hoorde deze woorden en zei tegen zichzelf:

Die woorden maken deze ziel interessant voor mij!
Ik heb mijzelf vermomd als mens
En dat allemaal met Gods toestemming.
Het lijkt allemaal precies, behalve mijn ene oog:
Het is alsof ik die met een vervloeking ben verloren.
Wij kwade geesten heb de macht niet, helaas,
Om ons te vervolmaken met een toverspreuk.
Daarom hebben wij altijd een gebrek,
Het zij aan het hoofd, aan de handen of aan de voeten.
Nu zal ik mijn zoetste stem opzetten
En zo welgevallig en bescheiden spreken
Dat ik mijn liefje niet afstoot.
Bij een eerste kennismaking moet je vrouwen zo zoet mogelijk benaderen.

Mooi kind, wat zit je hier zo verdrietig?
Heeft iemand u iets misdaan
 Zonder recht of reden?
Dat zal ik dan wreken als een ware ridder.
U lijkt mij onschuldig
 En daarom kom ik
Om u te troosten.

Mariken

 Help God, ik schrik!
Wat overkomt me. Ik had niet eens door
Dat ik door iemand gezien werd.
Help, mijn hart krimpt ineen.

De duivel

Mooi kind, wees niet bang voor verdriet of pijn.
Ik zal u niet hinderen, verdriet of kwaad doen,
Maar ik beloof u, als u mijn advies volgt
En met mij mee gaat, onhoud dit dan goed
Ik zal u uiteindelijk de vrouw der vrouwen maken.
...

Mariken

Vriend, ik voel mij op dit moment
Zo beroerd en zo onsteld van zinnen
Door die beschuldigende woorden die ik onverdiend
Heb moeten lijden: hoer, slet en teef,
Waardoor ik mij net zo lief overgeef aan de duivel
Als aan God, want mijn hersens werken nog maar half.

De duivel

Bij Lucifer, wat een geluk!
Zij heeft het echt stevig te pakken;
Ze zit nog steeds vast in haar wanhoop.
Nu mag ik toch verwachten dat dit niet zal mislukken.
Ik heb niets te klagen. Mooi kind, nu vraag ik je:
Wil je verkering met mij?

Mariken

Wie ben je, vriend?

De duivel

Een meester in de kunsten,
Ik faal nooit, waar ik ook aan begin.

Mariken

Het maakt mij niet uit met wie ik omga,
Ik ga net zo lief met de slechtsten als met de besten.

De duivel

Als u mij uw liefde geeft,
Zal ik u de kunsten leren, beter dan wie dan ook.
De zeven vrije kunsten: retoriek, muziek,
Logica, grammatica en geometrie,
Aristmatica en alkenie.
Dit zijn zeer hoogwaardige kunsten.
Er was nog nooit een vrouw op aarde zo vaardig
Als ik u maken zal.

Mariken

Dan moet u wel een geleerd man zijn.
Wie bent u dan?

De duivel

Wat maakt dat uit?
Wie ik ben, kunt u beter niet vragen.
Ik ben niet de beste van mijn soort,
Maar u hoeft van mij nooit iets anders te verwachten dan genegenheid.

Mariken

Hoe heet u, vriend?

De duivel

Moenen met het ene oog,
Die goed bekend is bij veel nette mensen.

Mariken

U bent de duivel van de hel.

De duivel

Ik ben wie ik ben, ik ben u voor altijd genegen.

Mariken

Ik heb voor u geen angst, vrees of afschuw.
Al kwam Lucifer zelf afdalen uit de hel,
Ik zou er niet bang voor zijn, zo is het met mij gesteld;
Ik ben bevrijd van alle angsten.

De duivel

Ja, mooi kind, ik kan er lang en kort over zijn:
Als je met mij wil gaan en mijn advies oprecht opvolgt,
Dan zal ik u alles leren wat u maar kan bedenken
En verzinnen, zoals ik u al eerder vertelde.
Maar ook aan goederen, juwelen en geld
Zult u nooit meer gebrek hebben.

Mariken

Dat is mooi gezegd, maar we spreken het volgende af:
Voordat wij een liefdesrelatie aangaan,
Moet u mij eerst de zeven vrije kunsten leren,
Want ik hou ervan om dingen te leren.
Zult u mij alles leren?

De duivel

Op mijn woord: ja, dat zal ik.
Ik zal u alles leren wat nuttig is.

Mariken

Exorcisme, dat is pas een interessante kunst.
Mijn oom is daar goed en dapper in.
Hij verricht soms wonderen; hij heeft er een boek over.
Volgens mij heeft dat boek hem in tijden van nood nooit in de steek gelaten.
Hij kan de duivel tegen zijn zin
Door het oog van de naald laten kruipen.
Die kunst moet je me ook leren.

De duivel

O, mooie verschijning,
Alles wat ik kan, en wees daar blij mee,
Doe ik voor u. Maar ik heb nooit
Exorcisme geleerd, omdat daar veel aan vastzit.
Het is een kunst waar veel bezwaren aan kleven
En waar veel problemen aan vastzitten.
Als je met exorcisme begint en u mist
Een woord of een letter, meisje met je mooie mond,
En je kunt de geest die je oproept niet onmiddellijk
Bevelen of gepast toespreken,
Hij zal u direct de nek breken.
Er zit dus veel verdriet in, mooie, edele bloem.

Mariken

Als het zo zit, laat het dan maar zitten.
Ik wil niet iets leren waar ik aan kan sterven.

De duivel

Haha! Dat heb ik haar uit het hoofd gepraat.
Waarom zou zij exorcisme leren?
Als zij exorcisme beheerst, dan kan zij de duivel kwaad doen
En naar haar hand zetten.
Ze kan dan de hele hel in de problemen brengen.
Ze zou mij kunnen bedwingen als ze daar zin in heeft
Of mij ergens vastzetten
Waarvan ik nooit meer weg zou kunnen komen.
Haar exorcisme leren, daar begin ik niet aan.
Het is dus het beste
Als ik haar daar verre van houd.
Luister wat ik u nog meer zal leren, mijn mooie liefje,
Omdat je exorcisme zal laten varen.

Mariken

Wat zal je me nog meer leren?

De duivel

Dat zal ik je vertellen:
Ik zal je alle talen van de wereld leren.
Zo zal de hele wereld u loven en eren,
Omdat u alle talen kent. U heeft geen idee hoe bijzonder dat is.
En als u daar dan die zeven vrij kunsten daarbij optelt,
Bent u als gevolg van uw excellentie boven iedereen verheven.

Mariken

Door dit aan te horen, wordt mijn pijnlijke verdriet verzacht.
Volledig gehoorzaam
Voeg ik me naar uw wil als u doet wat u zegt.

De duivel

Maar ik heb nog een verzoek, lief kind.
Als u dit voor mij doet, zult u er baat bij hebben.

Mariken

Wat wilt u dan?

De duivel

Dat u afstand doet van uw naam
En uzelf een andere naam geeft vanaf nu.
Mariken is voor mij een ongemakkelijk woord.
Ene Maria heeft mij en mijn soort zoveel pijn gedaan,
Dat wij voorgoed een hekel aan die naam hebben.
Noem uzelf toch Lijntje, Grietje of Lijsje.

Ik beloof u dat het u voordeel zal opleveren,
Meer dan u ooit had van vrienden of familie.

Mariken

Helaas, waarom heeft u zo'n hekel aan die naam?
Het is toch de edelste en zoetste naam
Ter wereld en het behaagt iedereen.
Mariken of Maria, hoe kun je die naam vijandig gezind zijn?
Om alles wat leeft, wil ik niet anders heten;
Volgens mij is die naam niet te overtreffen.

De duivel

Ai ai, al mijn werk is voor niets geweest
Als ik die naam niet kan laten veranderen.
Luister lief, als wij met elkaar willen wandelen,
Dan moet je je naam veranderen, ook al doet het u verdriet,
Anders moeten wij scheiden. En u moet mij
Nog meer beloven. Denk goed na: belofte maakt schuld.

Mariken

Wat moet ik beloven?

De duivel

Dat u nooit meer een kruisteken zult maken.
Wat u ook zal overkomen of pijn zal doen:
U mag geen kruisje slaan.

Mariken

Dat beloof ik u graag.
Aan het kruisje slaan is mij niet veel gelegen,
Maar van mijn naam kan ik moeilijk afscheid nemen,
Want Maria, waar ik naar genoemd ben, is mijn troost,
Mijn hoop, want als mij iets verdriet doet of lastig is,
Richt ik mij direct tot haar om hulp.
Ook dien ik haar dagelijks met een gebed
Dat ik als jong meisje heb geleerd.
Maria wordt al door mij geëerd
Zo lang als ik mij kan herinneren. Dat zal ik niet loslaten.
Al raak is van het rechte pad of gedraag ik me kwalijk,
Ik mag niet vergeten om haar te loven.

De duivel

Nou, omdat je zo gehecht bent
Aan die naam, luister, zal ik mijn verzoek iets aanpassen.
Ik vind het goed dat u de eerste letter
Van uw naam houdt, onschuldige vrouw,
Namelijk de M; daarom zul je voortaan Emmeken heten.
In uw land zijn er veel maagden en vrouwen
Die Emmeken heten.

Mariken

Nou ja, Moenen, als ik niet mijn eigen naam
Mag behouden, dan ben ik tevreden met de eerste letter.
Dat heb ik liever dan dat wij van elkaar scheiden.
Overal zal ik Emmeken heten,
Hoewel ik dat niet graag doe.

De duivel

Wees gerust,
Als het binnen een jaar niet allemaal gaat
Zoals u wil, mag u mij dat kwalijk nemen.
We gaan zonder verder uitstel naar 's-Hertogenbosch
En van daaruit gaan we zonder lang te rusten door
En komen we in Antwerpen, waar we willen zijn.
Daar zullen we wonderen verrichten.
Voordat we daar aankomen, zult u alle talen kunnen
Die u wenst te leren, zoals ik u zei,
En de zeven vrije kunsten zult u beheersen.
Sjieke wijn zal voor u dagelijkse kost worden.
Lukt het u mijn vriendschap en dank te behouden,
Dan zult gij wonderen verrichten,
Maar uiteindelijk, hoop ik, zal uw ziel van mij zijn.

Na deze woorden zijn Emmeken en Moenen naar 's-Hertogenbosch gereisd, alwaar zij enkele dagen bleven en royaal leefden. Ze betaalden voor iedereen die met hen kwam eten of drinken.

V.

*Nu zullen wij even zwijgen over Emmeken en Moenen en overgaan naar Ghijsbrecht, Emmekens oom.
Nadat Mariken, die men nu Emmeken noemt, enkele dagen weg gebleven was, was heer Ghijsbrecht, haar oom, hier zeer verbaasd over.*

O onrust, die mij voortdurend hevig kwelt,
Hoe kwelt u mijn hart, gevoel en verstand
Omdat Mariken, mijn nicht, die ik om een boodschap
Naar Nijmegen stuurde, zo lang wegblijft.
Ik had haar nog gezegd, als het nacht wordt
Of als iets haar bang maakte,
Dat ze naar mijn zus moest gaan voor een slaappleats, want
Als ik in Nijmegen kom, is dat altijd mijn logies.
Ik heb geen idee wat er aan de hand is.
Ik moet weten hoe het met haar gaat.
Als haar iets vreselijks zou overkomen,
Zou ik sterven zonder hoop of wens,
Want het meisje is mijn verantwoordelijkheid.
Van jongs af aan heb ik haar opgevoed,
Om ervoor te zorgen dat ze geen verkeerde dingen doet.
Maar jonge vrouwen zijn gemakkelijk te verleiden.

Op naar Nijmegen zonder dralen!
Ik moet van haar de ware toedracht horen,
Ook al is dat niet altijd fijn om te horen.

Na deze woorden is heer Ghijbrecht naar het huis van zijn zus gegaan om haar te vragen naar Mariken, hun beider nicht, waarop zij zeer leugenachtig antwoordde dat zij nergens van wist. Daarom zei hij haar zeer bedroefd:

Helaas, zus, je houdt me voor de gek
Als je zegt dat je van Mariken niets weet.

De zus, Marikens tante

Nee, absoluut niet, jij onnozelaar.

De oom

Helaas, zus, je houdt me voor de gek.

De tante

Ik vermoed dat zij ergens een kamer betrokken heeft
Waar men zulke kippetjes aan het spit rijgt.

De oom

Helaas, zus, je houdt me voor de gek
Als je zegt dat je van haar niets weet.
Je gedraagt je boos en ontevreden,
Terwijl ik je vriendelijk vraag
Of je haar gezien hebt.

De tante

Je hebt gelijk,
Hoe kun je verwachten dat ik haar binnen zou laten?
Acht of tien dagen geleden was zij hier gekomen
En zei: 'Tante, dek een bed voor mij vannacht.
Ik durf niet naar huis te gaan. Ik zal opgewacht worden
Door boeven die maagden met plezier misbruiken.'
Toen heb ik haar gezegd dat ze naar de herberg moest gaan
Waar ze al de hele dag had zitten drinken en schenken.

De oom

Waarom? Had ze de hele dag zitten drinken?

De tante

Dat zou je wel denken.
Het leek erop dat ze geweest was waar ze geen verdriet had.
Ze kwam met een kop die zo rood was
Als een kont waar flink op geslagen was.
En toen ik daar iets van zei,
Leek het wel of ze me met huid en haar op zou eten.
Al vloekend en tierend liep ze weg
En sindsdien heb ik de jongedame niet meer gezien.

De oom

Helaas, wat overkomt me?
O, heilige drie-eenheid,
Waar zal het meisje naartoe gegaan zijn?

De tante

Ach, beste, ergens in een of ander wijnhuis,
Waar diegenen zich verzamelen
Die hun aars ter beschikking stellen aan gezellige gasten.

De oom

Helaas, zus, u laat me huilen
Als u zulke dingen zegt.

De tante

Had je haar in een koffertje opgesloten,
Dan had je dit verdriet misschien voorkomen.
Jeetje, lieve man, wat zal het haar deren?
Al doet ze wat ze wil,
Het zal haar niets kosten,
Ze zal het er niet slechter om hebben,
Ze zal er geen gebrek door hebben.

De oom

Och, ik hoor dit met zoveel afgrijzen,
Dat het lijkt of mijn hart in vieren splijt.
Ik moet mij omkeren en mijn ogen drogen,
Want de tranen lopen langs mijn wangen.
O moeder van onze God, die ik in Aken
Elk jaar bezoek met toegewijde liefde,
Sta mij bij, ik heb het nodig.
En u, Sint Servaas, die rust in Maastricht,
Voor wie ik ieder jaar zoveel kaarsjes
Uit toewijding brand,
Ik hoop dat u niet bezwijken zult.
In tijden van nood moet met troost van vrienden zoeken.
Ik wil nagaan en na laten gaan in alle hoeken
Of iemand iets heeft gehoord,
Ook al voel ik me niet goed.
Het is geen wonder dat gemis verdriet geeft:
Niemand is graag gescheiden van datgene wat hij liefheeft.

Hierna heeft de heer Ghijsbrecht bedroefd afscheid genomen van zijn zus, omdat hij geen nieuws over Mariken, zijn nicht, had vernomen.

VI. Hoe Marikens tante zichzelf de keel doorsneed.

Ondertussen heeft de slotvoogd van Grave de oude hertog Arnoud uit de gevangenis bevrijd en hem in de stad van 's-Hertogenbosch geleid, alwaar hij zeer feestelijk werd

ontvangen door de hoge heren van deze stad. Toen Marikens tante dit hoorde, werd zij zo boos in haar venijnige hart, dat zij bijna uit elkaar barstte van kwaadheid, terwijl ze zei:

Help, lever, longen en milt,
Tanden, hoofd, wat krijg ik een leed te verdragen!
De spijt zal mij doen barsten of smelten,
Want ik zwel op van kwaadheid als een spin.
Razend, gek word ik en buiten zinnen
Door het nieuws dat ik heb vernomen.
De oude dief die in Grave opgesloten was in de kerker,
Die is verlost en bevrijd.
Och, nu is het met mijn troost gedaan,
Want onze jonge hertog, die ik blijf steunen,
Zal nu, vrees ik, aan het kortste eind trekken.
Ik ben er zo mee begaan, dat ik me snel
Over zal geven, met mijn ziel en mijn lijf,
En alle duivels om hulp roepen.

De duivel

Haha! Van deze toestand
 Heb ik pas echt profijt!
Haar ziel is van mij. Ik neem even de tijd
Om een half uur bij haar rond te waren.

Emmekens tante

Is het niet spijtig?

De duivel

Ja, en grote pijn
Voor degenen die de jonge hertog steunen.

Emmekens tante

Om de waarheid te zeggen: wie geniet er
Nou niet van zo'n jonge knul?
En ook al moet ik er eeuwig voor in de hel branden,
Toch zal ik mij uit spijt de keel doorsnijden
Om van deze kwelling af te zijn.
Och, adieu, vergeef mij, geprezen jongeling,
Ik hoop dat u toch nog hertog wordt!
Het maakt mij niet uit dat ik mijn leven kort.
En nu steek ik mij met een dolk in de strot.
Met die stoot
 Pleeg ik zelfmoord.
De politiek verdoemt menig ziel.

De duivel

Tot hels gekrioel
 Met eeuwige pijn
Zal ik deze ziel onder Lucifer roosteren!

Wat zijn mensen toch dwaas, dat ze om prinsen of heren,
Of om politieke redenen zichzelf van kant maken.
Allemaal voor ons, allemaal voor ons,
Die blijven volharden in hun politieke opinie.
Partijdigheid en vijandschap levert de hel vele miljoenen
Zielen op, elk jaar opnieuw, hoeveel verdriet het ook kost.

VII. Hoe Emmeken en Moenen naar Antwerpen reisden, waar zij veel slechte dingen veroorzaakten.

Toen Emmeken en Moenen enkele dagen in 's-Hertogenbosch geweest waren, reisden ze naar Antwerpen, waar ze al snel aankwamen. En Moenen zei tegen Emmeken:

Nu zijn wij in Antwerpen volgens wens.
Nu gaan we pret maken en royaal leven!
Laten we naar In De Boom gaan voor een goed glas wijn.

Emmeken

In De Boom, zegt u?

Moenen

Ja liefje, daar zul je
Alle verkwisters zien die zich slecht gedragen,
Alle hoeren en alle hoerenlopers
Die alles er onbezorgd
Doorheen jagen.
Boven zitten de burgers, beneden de leden van het gilde
Die liever nemen dan geven.

Emmeken

Ik verheug me erop dat ik dat mag aanschouwen.
Er is niets wat ik leuker vind.

Moenen

Wij moeten daar nog wat drinken in de gouden gildekamer
Voordat wij scheiden, als je wil.
Ga zitten, lief. Ja, snel, beste waard.
Het zou jammer zijn als het verzuurt in het vat.

De knaap

Welke wijn wenst u, goede man?

Moenen

Een glas zoete wijn
En een glas Ypocras voor mijn vrouw,
En een glas Romeinse wijn, want die verwarmt het lijf.
Die geeft kracht, zelfs als men ziek is.

De knaap

Dat is zeker waar. Snel! Oe! Snel! Oe!
Proost, proost, met volle kannen.

Een drinkgezel

Zie eens, Hein mijn zoon, wat een mooie vrouw daar gaat zitten!

De andere gezel

Dat is waar, en wat een blufferige patser is die man!

De ene gezel

Laten we met onze kannen bij hen gaan zitten
En uitzoeken of dat zijn liefje en niet zijn vrouw is,
Want dan zullen we haar afpakken.

De andere gezel

We rijgen hem vanavond aan het mes,
Want het is een lelijke lomperik.

De ene gezel

En het vrouwtje is niet te versmaden,
Die is vanavond van mij, als het slechts zijn meisje is.
Zul je me helpen?

De andere gezel

Bij God, ja, je kunt er wel op rekenen
Dat ik aan jouw kant sta.
God zegene u, brasser!

Moenen

Kom drinken, gezellen!

De andere gezel

Nee, brasser, we hebben zelf al.
Maar mogen wij bij u komen zitten?

Moenen

Jazeker, hoe laat het ook is,
Tegen goed gezelschap zeg ik geen nee.

De ene gezel

Excuseer mij, waar komt u beiden vandaan?

Moenen

Van Den Bos en het gebied daar direct onder.

Emmeken

Moenen lief, is het niet dankzij geometrie
Dat ik ons precies kon vertellen
Hoeveel druppels wijn er in de kan waren?

Moenen

Ja lief, heb je die kunst goed onthouden?
Die kunst leerde ik u gisteren.

Emmeken

Dat is inderdaad waar.
Logica leerde u mij ook daarna,
Die beheers ik ook nog.

Een gezel vraagt Moenen

Brasser, wat zegt uw vrouw daar?
Is zij in staat om precies te berekenen
Hoeveel druppels wijn er in die pot gingen?
Zoets vreemds heb ik nog nooit gehoord.

Moenen

Zij kan nog veel meer wonderen verrichten!
In je leven heb je nog nooit iemand als zij gezien.
Ze kent alle zeven vrije kunsten:
Astronomie en geometrie,
Aristometrie, logica en grammatica,
Muziek en retorica. Alles beheerst ze.
Ze kan het makkelijk opnemen tegen de allerbeste
Klerk die in Parijs of in Leuven studeert.

De andere gezel

Beste brasser, ik vraag u of u haar wil verzoeken
Om ons iets te laten zien of horen.

De ene gezel

Ja graag, ik trakteer alvast op een paar glazen wijn
En, allemachtig, als iemand u hindert of tekort doet,
Dan zullen wij ons voor u opofferen
Als u iets gebeurt wat u niet wil.

Moenen

Dat gedicht dat je gisteren maakte
Toen wij ons middagmaal aten in de Hoogstraat,
Laat dat deze mannen horen.

Emmeken

Laat mij toch met rust.
In de retorica lijk ik op al die simpele scholieren.
Ook al zou ik graag de retorica gebruiken
Om de zeven vrije kunsten op te hemelen,
Retorica kun je niet leren door je best te doen,
Het is een kunst die vanzelf komen moet.
Alle andere kunsten, als je maar genoeg je best doet,
Kun je leren met kijken en onderwijzen,

Maar retorica staat daarboven,
Dat is een gave van de Heilige Geest.
Er zijn veel onkundige lomperiken
Die er een hekel aan hebben, maar dat is een groot verdriet
Voor wie ervan houdt.

De andere gezel

Ai, lief hartje,
Moeten we je nog meer smeken?

De ene gezel

Draag toch iets voor, wij zijn tevreden
Met datgene wat je kan, kom, voor het gezelschap.
Ik zal dan ook iets voordragen.

Emmeken

Nou, als u stil bent,
Dan zal ik mijn best voor u doen,
Want retorica wil gehoord en begrepen worden.
Praat er dus niet doorheen.

O Retorica, authentieke, lieflijke kunst,
Ik klaag zo erg, omdat degenen die u boven alles stellen
Worden gehaat en veracht.
Degenen die u beminnen, hebben daar veel moeite mee.
Schande voor degene die u zo lomp
Niet eens gadeslaat.

Schande, zo'n daad
Veracht ik volledig.

Maar al deze schade
En leed raakt alleen de mensen die dit aanhoren:
Door de dommeriken gaat de kunst verloren.

Een spreekwoord zegt: kunst zorgt voor gunst
Maar dat is een fabel, dat is niet waar.
Al komt er een voortreffelijke kunstenaar,
De dommerik, die niets weet van kunst,
Zal pas echt gehoord worden, hier en overal,
Terwijl de kunstenaar bijna van armoede sterft,
Omdat de vleier altijd alle eer krijgt.
Maar het is zoals altijd, ook al doet het menigeen zo'n verdriet:
Door de dommeriken gaat de kunst verloren.

Schade voor alle botte, plumpe, domme mensen,
Die doen alsof ze verstand hebben van kunst! Want
Iedereen zou moeten houden van pure kunst,
Kunst die overal boven alles wordt gesteld, omdat
Kunst veel puur genot verschaft.
Ere voor allen die kunst beoefenen.
Schande voor de dommerik die kunst afwijst.

Daarom herhaal ik nog eens de regel:
Door de dommeriken gaat de kunst verloren.

Prinselijk wil ik me tot de kunst richten
En alles doen wat ik kan om de kunst te leren,
Want niemand is met de kunst geboren,
Maar het doet alle kunstenaars veel verdriet,
Dat de dommeriken de kunst zo weinig eer bewijzen.

Om naar dit gedicht te luisteren, kwamen er veel mensen bijeen. Toen Moenen dat zag, liet hij zijn ware aard zien en zorgde voor zoveel oproer dat iemand in het gezelschap doodgestoken werd. Bij de dader werd vervolgens het hoofd eraf geslagen. Op die manier woonden Emmeken en Moenen in Antwerpen In Den Gulden Boom op de markt dagelijks door zijn toedoen veel moorden, doodslag en ander kwaad bij. Hier werd hij zeer blij van. Toen zei hij tegen zichzelf:

Wat een wonderen kan ik toch verrichten!
Hopelijk zal de hel hier profijt van hebben.
Als ik hier nog wat langer blijf,
Zullen er nog meer in de hellemond verdwijnen.
Het zou jammer zijn als we deze herberg verlieten,
Want iedereen die een losbandig leidt,

....

Dobbelaars, vechtjassen, mateloze hoerenlopers,
Koppelaars, raamzitters of andere hoeren,
Dit soort vindt men hier altijd
En dat is het volk waar ik van kan profiteren.
Daarom moet ik hier in dit huis zijn.
Ik zal de waard gaan vragen
Wat wij moeten betalen.
Ik voel me hier thuis. Daarom geniet
Ik er altijd weer van om hier te zijn.
En als het even kan, zal ik ook op
Andere plekken verwarring stichten,
Waardoor er nog zeker honderd meer doodgestoken worden.
Op die manier krijgt Lucifer wat hij wil in zijn helse tuin.

....

Als een waarzegger, zo zal iedereen me aanbidden.
Ik zal verloren schatten aanwijzen,
Ik zal precies kunnen zeggen waar ze liggen.
Meer dan duizend mensen zullen mij volgen
Binnen een maand door wat ik doe.
Ik zal verschrikkelijk rijk worden.
Mijn lieve Emmeken kan mij maar beter liefhebben.
En als God het mij niet belet,
Ik zal binnen een jaar meer dan duizend zieltjes strikken.
Maar als God het niet wil, dan ben ik snel uitgespeeld.

VIII. Hoe Emmeken een beetje spijt krijgt van haar zondige leven.

Wonend in Antwerpen merkte Emmeken dat zij een zeer slecht en zondig leven leidde, want door haar keuze om Moenen te volgen, gebeurden er dagelijks wonderlijk veel slechte dingen. Ze zei tegen zichzelf:

Oh rede, verstand, als je een oordeel moest vellen
Over het leven dat ik nu leid,
Zou je zeggen dat het zondig is en stinkt.
U verlaat blinkend de helderheid van de hemel,
En berijdt vol ellende de weg van de hel.
Ik zie en merk bijna elke dag
Dat iemand om mij heen gewond raakt of sterft.
En ik weet heel goed dat Moenen de oorzaak is.
Hij is niet bepaald van het nette soort.
En ook al zegt hij het niet duidelijk, ik heb het idee
Dat hij een duivel is of iets wat erop lijkt.
O tante, tante, uw felle verwijten
Hebben ervoor gezorgd dat ik nu een vermoemde slet ben
Die voor eeuwig uit de gratie van de allerhoogste is.

Helaas, ook al heb ik berouw,
Ik ben te ver doorgegaan, zelfs als ik me weer wil bekeren.
Ik had de gewoonte om Maria dagelijks te dienen
Met gebeden of iets anders,
Maar die toewijding is ook verdwenen.
Bovendien staat hij het mij niet toe.
Een kruisteken maken verbiedt hij me ook al.
Ik krijg alleen al het gevoel
Dat hij slecht is, omdat hij bang is voor het kruisteken.
Ach, wat zit ik toch te dromen. Zie dan toch:
Ik ben te ver heen om nog berouw te hebben.
Hela, daar zie ik twee gasten
Met wie ik gisteren nog heb geschonken en gedronken.
Ik zal ze eens aanspreken.

Toen is ze weer gaan zitten en drinken met deze gasten, alwaar Moenen zo heeft zitten stoken dat er uiteindelijk weer iemand werd vermoord. En de dader werd door Moenen meegenomen de stad uit. Daar vermoordde hij op advies van Moenen nog iemand, omdat Moenen hem wijs had gemaakt dat diegene veel geld had. Dat was genoeg reden om hem te vermoorden. Hier werd Moenen heel blij van en zei:

Help, bij Lucifers kooi en de hellekloof,
Wat lukt het goed om de mensen hier gek te maken!
Ze denken dat ik een belangrijke man ben.
Ik kan ze precies vertellen wat er met hen aan de hand is,
Een daarom
 Volgen ze mij.
Ik kan ze een helder en duidelijk advies geven,
Ik maak de vrouwen duidelijk met mijn verhalen

Hoe ze ervoor kunnen zorgen dat de mannen verliefd worden.
Ik laat die vrouwen de mannen zodanig uitputten
Dat ze het nog geen acht dagen volhouden en sterven.
Ik heb dat hier
 Al vaker gedaan,
En daar heeft Lucifer flink profijt van, geloof me.
En ik ben er ook mee begonnen
Om de mensen te laten zoeken naar verborgen schatten.
Dat heeft gisteren al een leven gekost.
Ik wees hem de plek waar zogenaamd een schat lag te schimmelen
In een paardenstal onder een deurpost
 Waar de gehele paardenstal op steunde.
Ik zei hem dat hij moest graven in de grond
En dat hij daar veel munten
 Zou vinden in de verborgen schat.
Meteen ging hij daar staan graven,
Maar doordat hij zo diep groef,
Had hij het fundament onder de pilaar weggegraven
En het voetstuk waar de pilaar op stond.
De pilaar zonk in de grond
En vermoordde mijn vriend daar onder.
Ik zal nog meer wonderen verrichten
Zolang ik geen tegenwerking krijg van boven.
Men zal nog gaan geloven dat ik en god ben,
En op die manier voed ik ze met valse hoop en hels verdriet.

...

IX.

Nadat Emmeken en Moenen ongeveer zes jaar hadden gewoond in Antwerpen in de Gouden Boom, waar uitermate veel slechte dingen door hun toedoen gebeurden, wilde Emmeken graag haar oom en andere vrienden in het land van Gelre bezoeken. Ze vroeg daarom Moenen om hem een gunst te verlenen en met haar mee te reizen. Hierop antwoordde hij:

Emmeken, ik zal je verzoek inwilligen.
Dus jij wil je vrienden opzoeken?

Emmeken

Ik vraag het u, als u het goed vindt.

Moenen

Ik zal, mijn lief, je verzoek inwilligen.

Emmeken

Mijn tante in Nijmegen en mijn oom in Venlo
Heb ik al zes of zeven jaar niet gezien.

Moenen

Daarom zal ik je verzoek inwilligen.

Ik beloof u dat we naar uw vrienden zullen gaan.

Emmeken

Niemand die ik ken weet

Waar ik ben geleven,

Voor hen is het alsof ik in de aarde verdwenen ben.

En mijn oom hield zoveel van me,

Ik weet zeker dat hij er veel tranen om gehuild heeft.

Moenen

De gebeden van die priester hebben me toch geschaad,

Terwijl ik dacht dat ik had gewonnen.

Ik had hem zijn nek moeten breken.

Maar gebeden tot de maagd Maria,

Daar kan ik niet tegenop.

Het gaat ook nooit

Hoe ik het wil.

Emmeken

Wat zeg je, Moenen?

Moenen

Niets, Emmeken lief.

Ik geef u toestemming om, zoals je wil,

Uw vrienden te zien. Als u dat wilt,

Ga dan. Reken af met de waard

Bij wie we gelogeed hebben In Den Boom,

En morgen zullen we naar uw oom gaan

Of naar uw andere vrienden, waar u me heen leidt.

Ik ben bereid.

Emmeken

Ik ga navragen

Wat de rekening is

En betalen.

Moenen

Doe maar, mijn lief.

Betaal royaal en rond maar naar boven af.

Eerlijk gezegd is het wel in mijn voordeel

Dat wij naar haar oom, de priester, rijden.

Als ik hem plotseling verras,

Zodat ik de kans krijg om te doen wat ik wil,

Dan zal ik hem zijn nek breken.

Als hij er niet was geweest, dan was het meisje van mij geweest, zonder problemen.

Maar wat ik ook doe of zeg,

Het is niet aan mij als de Allerhoogste

Mij geen toestemming geeft en onwelwillend is.

Zonder Hem krijg ik helemaal niets voor elkaar.

X. Hoe Emmeken en Moenen naar Nijmegen reiden.

Aldus zijn Emmeken en Moenen naar Nijmegen gereisd, waar zij aankwamen op processiedag. Dit maakte Emmeken zeer blij. Moenen zei tegen haar:

Nou Emmeken, zoals je mij verzocht hebt,
Zijn wij hier aangekomen
In Nijmegen. Bovendien is het vandaag processiedag.
U zegt dat uw tante hier vroeger woonde,
Wil je haar niet opzoeken?

Emmeken

Ik zal daar naartoe gaan,
Maar om in haar herberg
iets te gaan eten of drinken,
Daar moet ik niet aan denken.
Zij zal mij schandelijke,
Wrede en brutale woorden schenken,
Zoals ze ooit schaamteloos deed.
Haar domme en ondoordachte woorden
Brachten mij in dit schandelijke leven
Dat ik nu leef, helaas.

Moenen

Volgens mij, mijn lief, mijn troost,
Heeft het geen zin om daar naartoe te gaan.
Weet namelijk dat uw tante al drie jaar dood is.

Emmeken

Hoe bedoel je, dood?

Moenen

Ja, lieve schat.

Emmeken

Hoe weet je dat, Moenen?

Moenen

Ik weet het zeker.

Emmeken

Dat spijt me erg.

Moenen

Het is toch zo.

Emmeken

Nou ja, wat zie ik daar?
Laten we gaan kijken voordat we verder gaan.
Zie, zie, daar komt allemaal volk bij elkaar.
Is er iets aan de hand? Ik zal het iemand snel vragen.

Moenen

Nee liefje, ze gaan daar een wagenspel spelen,
Dat doen ze elk jaar op deze dag.

Emmeken

Als ik het zo zie, gaan ze het toneelstuk van Masscheroen spelen.
Dat is een bijzonder waardig stuk.
Mijn oom kwam er altijd voor hier naartoe.
Jee, Moenen, laten we gaan kijken.

Moenen

Dat is stom geleuter.
Heb je zin om naar die onzin te luisteren?
Kom, laten we lekker aan het gebrad en de wijn gaan.

Emmeken

Ach Moenen, het schijnt erg goed te zijn.
Ik heb mijn oom andere jaren horen zeggen
Dat dit spel beter is dan sommige kerkdiensten.
Er zitten soms goede lessen in die spelen,
Dus lief, als je het niet erg vervelend vindt,
Zou ik het wel willen zien.

Moenen

Ik sta het liever niet toe.
Ik ben bang, bij Lucifers staart,
Dat ze door het stuk iets deugdelijks te horen krijgt
Waardoor ze berouw of achterdocht krijgt.
Bij Lucifer, dan valt mijn plan in duigen.

Emmeken

Ach Moenen, laat mij het toch horen.

Moenen

Nou, even dan. Maar blijf niet
Langer dan tot ik u roep, anders word ik boos.

Emmeken zeurde net zo lang bij Moenen om dit stuk te horen, dat hij uiteindelijk toegaf. Maar hij deed dat met grote tegenzijn. En zo begon het spel:

Masscheroen

Oho hoho, Ik, Masscheroen, advocaat van Lucifer,
Zal zometeen een rechtzaak aanspannen
Tegen de allerhoogste rechter,
Omdat hij zich misdadig veel meer
Ontfermt over het menselijk geslacht en het genadig is
Dan ons, arme duivels, die eeuwig versmaad worden.
Al heeft een mens alle misdaden gepleegd
Die je op de wereld maar kunt plegen,

Als hij werkelijk berouw toont
En goede bedoelingen heeft, krijg hij genade.
Maar wij, arme duivels, die niets meer hebben misdaan
Dan een korte gedachte van hoogmoed,
Zijn daarom in de afgrond gestort
Zonder hoop en met eeuwige, wrede pijn.
Ik, Masscheroen, Lucifers raadsman,
Vraag u nog eens, God der barmhartigheid,
Waarom wij minder genade krijgen
Dan de mens die dagelijks onnoemelijk veel zondigt.

God

Iedereen krijgt mijn barmhartigheid
Die berouw heeft voordat het leven eindigt,
Die op tijd met berouw erkent
Dat ik een barmhartige en rechtvaardige God ben.
Maar degenen die volharden in onwaardige kwaadaardigheden
Zonder ooit achteraf spijt te hebben,
Die moeten naar de afgrond van Lucifer,
Waar slechts plaats is voor rampspoed.

Masscheroen

Uw gerechtigheid faalt op veel manieren,
Ook al noemen ze u overal rechtvaardige God.
In de tijd van Abraham, Mozes en David,
Toen werd u terecht rechtvaardig genoemd.
Toen zag men u al mensen berispen en terechtwijzen
En straffen om een slechte gedachte.
Maar nu, zelfs als een kind zijn moeder verkracht,
Of als het zijn vader trapt of slaat,
Of dat de ene broer de ander beschuldigt
Van al het kwaad dat er bestaat,
Zodra hij diep berouw heeft,
Krijgt hij gelijk weer uw genade.

God

Waarom zou ik anders zijn gestorven
Op zo'n schandelijke manier aan het pijnlijke, houten kruis,
Dan om elk mens, jong en oud,
Weer in de genade van mijn vader te brengen?

Masscheroen

Daarom zou u juist bozer en kwader moeten zijn
Dan voorheen, omdat gij naakt
Zo'n schandelijke dood ondergaan hebt,
Om de mensen zondenvrij te maken.
Maar nog meer dan daarvoor gaan zij door
Met verschrikkelijk zonden die zo erg zijn,
Dat het onmogelijk is om die te verkondigen of te vertellen,
Omdat de rechtvaardigen ervan zouden gruwen.

Waar men in de oude tijden niet eens aan durfde te denken,
Dat durven de brutalen nu wel te doen.

God

Dat lieg je niet, Masscheroen.
Het volk is nu zo verhard in het kwaad doen,
Dat als er geen verbetering optreedt,
Ik mijn boze zwaard van rechtvaardigheid
Moet gebruiken om te straffen
En plagen moeten sturen die moeilijk zijn te verdragen.

Onze lieve vrouw

Och kind, als u de mensen veroordeelt tot plagen,
Doet mij dat veel verdriet. Ik hoop dat dit voorkomen kan worden.
Laat de mensen toch nog even met rust:
Stuur ze eerst tekenen en verboden,
Zoals je altijd deed als dat nodig was:
Aardbevingen, dubbele zonnen of sterren met staarten,
Opdat zij dankzij die vreemde verschijnselen doorkrijgen
Dat u heel erg boos bent.
Zij zullen dan waarschijnlijk stoppen met zondigen
Uit vrees voor meer plagen.

God

Nee moeder, dat is verloren moeite.
Ik heb al zoveel tekenen laten zien
Waarvan ze bang hadden moeten worden,
Zoals pestepidemieën, oorlogen en hongersnood.
Hiervoor zou men terecht stoppen
Met zondigen tegen mijn Godheid.
Maar hoe meer ze geplaagd worden, hoe wreder ze worden,
Zonder te denken aan de eeuwige dood vol smart.
Ze zeggen altijd: waarom zou ik me zorgen maken? Als ik op het laatst verzucht
Dat ik berouw heb, dan schenkt de genadige God mij genade.

Emmeken, die dit stuk aanhoorde, overdacht haar zondige leven. Met een bedrukt hart zei ze tegen zichzelf:

Here God, ik word door emoties overmand
Bij het aanhoren van dit wagenspel!
Ik hoor zoveel redenen en argumenten
Dat ik spijt krijg en berouw.

Moenen

Nou, waarom zouden we hier nog blijven staan? Kom, zeg kom.
Waarom wil je deze onzin nog langer aanhoren?
Laten we toch gaan, liefje.

Emmeken

Nee, het heeft geen zin

Om te roepen, trekken of sleuren.
Zo lang als dit spel duurt
Krijg je me niet van hier. Ga als je wil.
Het is beter dan een kerkdienst.

Moenen

Help, Lucifers billen!
Omdat ze hier blijft staan, daarom zucht ik.
Ze zal spijt krijgen, ben ik bang,
Door al dat geleuter dat ze hier staat aan te horen.
Ik zal nog even wachten, maar als ze dan niet verder loopt,
Zal ik haar met mijn vuisten dwingen.

Aldus had Moenen graag voorkomen dat het stuk gehoord werd, maar zij bleef luisteren, of hij het wilde of niet. Het stuk ging als volgt:

Masscheroen

O bestuurder van de hemel en de elementen,
God op de hoogste troon van de rechtvaardigheid,
Zou u Lucifer en zijn helse collega's
Geen gunst willen verlenen en toestemming willen geven
Opdat wij die mensen straffen
Om hun misdaden en kwaadaardigheid?
Anders lukt het u nooit om af te komen
Van de gruweldaden die zij plegen.
Uw rechtvaardige hand zal ze moeten straffen
Als u weer door de mensen erkend wilt worden.

God

Masscheroen, uiteindelijk zal het zo moeten zijn
Dat ik toestemming geef om het volk te straffen,
Want er is niets anders waar ze naar luisteren
Dan een flink pak slaag.

Onze lieve vrouw

O zoon, de mensen zullen alles beter gaan doen.
Grijp toch niet te snel naar straf.
Denk aan de borstjes waaraan u gezoogd hebt.
Denk aan het buikje waarin u gelegen hebt.
Denk aan de liefde die u hebt ontvangen,
Denk aan al het bloed dat u zal vergieten.
U heeft er alles aan gedaan om de mensen
Weer in de genade van uw vader te krijgen.
U heeft het zelf gezegd, en daar kunt u niets aan veranderen,
Dat als een mens alle zonden
Van de wereld had begaan,
En hij riep u vanuit de grond van zijn hart om genade,
Dan zou u hem ontvangen met open armen.
Dat is uw woord. De meesten weten dat.

God

Ik heb gezegd en daar heb ik geen spijt van, moeder,
En nog steeds zeg ik: al heeft een mens alle zonden
Begaan die je maar zou kunnen bedenken,
Als hij mij met berouw erkent, hij zal gered zijn.
En liever dan dat een ziel verloren zou zijn,
Zou ik eerder alle pijn nog een keer lijden
Die de joden mij ooit hebben aangedaan.
O mensen, vergeet dit niet.

Hoe langer Emmeken dit stuk aanhoorde, hoe meer zij haar zonden overdacht en zei:

De tranen beginnen me overvloedig
Over de wangen te stromen.
Och, wat heb ik een spijt gekregen
Door het horen van die woorden! O, Heer der heren,
Zou het ook mogelijk zijn, als ik me zou bekeren,
Dat ik in uw genade kom?
Nooit eerder had ik zoveel spijt als nu.
Is het ook mogelijk? Ik ben bang van niet.
Ik heb mijn recht op genade te erg verspeeld
Door te doen waar ik zin in had.
Och aarde, open u en slok mij op,
Want ik ben het niet waardig dat ik u betreed.

Moenen

Help, Modicack, mijn ogen spuwen vuur!
Dit meisje krijgt door en door berouw.

...

Laten we ergens op de mooiste plek van de stad
Een kan wijn bestellen.

Emmeken

Laat me met rust
En ga weg, enorm slechte duivel!
Wee mij, dat ik u ooit verkoos
En aanriep, terwijl ik de barmhartige God vergat.
Och, och, ik heb zo vanuit de grond van mijn hart berouw,
Dat mijn hart het begeeft. Och, ik bezwijk,
Mijn kracht vloeit weg.

Moenen

Help, Lucifers lever, longen en milt,
Ik kan wel brullen, janken en huilen.
Mijn opzet dreigt te mislukken.
Door die helse boeven
Is al mijn werk voor niets geweest.
Omhoog, in de naam van de duivel,
Of ik stop u met sokken en schoenen in de helleketel.

Emmeken

Heer, ontferm u over mij!

Moenen

Oh ja, spelen we het zo?
Zie je wel dat spijt aan haar knaagt.
Ik zal haar tot aan het zwerk van de wolken dragen,
Torenhoog, en dan werp ik haar naar beneden.
Komt ze dan weer tot zichzelf,
Dan heeft ze geluk, dat rotkind.
Kom hier, kom hier, jij moet mee de lucht in!

Na deze woorden droeg Moenen, de duivel, Emmeken hoger de lucht in dan welk huis of kerk dan ook, waardoor haar oom en iedereen het zag. De mensen waren erg verbaasd, want ze wisten niet wat het kon betekenen.

XI. Hoe Moenen Emmeken van boven naar beneden wierp en hoe ze haar oom weer vond.

Toen Moenen, de duivel, Emmeken hoger dan alle huizen gedragen had, wierp hij haar op de straat met de bedoeling haar nek te breken. Hier schrokken de mensen enorm van. En heer Ghijsbrecht, haar oom, die naar datzelfde stuk aan het kijken was, vroeg zich af wat dat betekende en wie dat wezen mocht die daar van zo hoog viel. Hij vroeg het iemand die naast hem stond:

Als ze haar nek niet gebroken heeft, heeft ze flink geluk gehad!
Mijn hart voelt zich enorm bedrukt
Als ik dit lijd van een mens aanschouw.
Ken je haar niet? Wie is die vrouw?

Een burger

Ik zou graag zien of ik haar ken,
Maar het volk staat hier zo te dringen
Dat ik er niet bij kan komen.
Loop achter mij aan, mijnheer, ik zal ruimte maken.
Het is een dwaas die denkt dat ik niet goed ben in voordringen.
Zie heer, het vrouwtje ligt hier machteloos.
Ze is zichzelf al aan het verlaten.

De oom

Dat is geen wonder.
Help! Al het bloed in mijn lichaam van boven tot onder
Trekt weg, geloof me.
De tranen schieten uit mijn ogen,
Mijn aderen versterven, mijn kleur verbleekt,
Nog nooit voelde ik me zo zwak.
Och vriend, help me, alsjeblieft.

De burger

Asjemenou, wat is er aan de hand, heer?
Het lijkt wel of u verandert in een lijk.

De oom

Ik sterf liever dan dat ik dit meemaak.
Och Antropos, kom en sla mij dood.

De burger

Waarom bent u zo van streek?

De oom

Och, dat is mijn nicht!
Door haar is mijn hart al vol genoeg van verdriet.
Zij is het die ik wel zeven jaar gezocht heb.
Helaas, nu ligt zij hier met een gebroken nek.
Och aarde, open u en slok mij op,
Ik zal niet langer rust kennen.

De burger

Bent u er zeker van dat zij het is?

De oom

Waarom zou ik haar niet herkennen?
Denkt u soms dat ik gek ben?

Moenen

Help, alle duivels op een stokje,
Ik pis bijna in mijn broek
Van kwaadheid!
Hier weet ik me geen raad tegen.
Dat is haar oom, hoe zal dit aflopen?
Ik had haar allang de nek gebroken,
Maar de gebeden van deze heilige huichelaar
Hebben daar een stokje voor gestoken.
Als ik de macht had, zou ik haar rechtstreeks naar de hel voeren.

De burger

Kijk heer, ik zie haar nog bewegen.

De oom

Bewegen? Dat zou veel verdriet goedmaken.
Het is waar, ze beweegt echt.

Emmeken

Ai, wat is er gebeurd?
Waar kom ik vandaan en waar ben ik nu?
O Heer, houdt u nog zoveel van mij
Dat u mij genade schenkt?
Jazeker, als u mij hier niet had opgenomen

In uw almachtige bescherming,
Ik zou eeuwig pijn moeten lijden
In mijn ziel en lijf, omdat ik voor altijd verstoten
Zou zijn uit het rijk van de Heer.

Emmekens oom

Als je kan spreken,
Mariken nicht, spreek dan tegen mij.
Ik heb zoveel zuchten om u
Gezucht en zoveel klachten geklaagd,
En overal zoveel vragen gevraagd.
En nu vind ik u hier in deze drukte
In deze rampzalige situatie.

Emmeken

Och, ben u dit, heer oom?
Och, had God maar toegestaan dat ik u nu
Ontmoet in dezelfde toestand als ik was
Toen ik u voor het laatst zag, voordat ik op reis ging.
Och, als ik er zo aan terugdenk,
Ik was bang dat ik voor eeuwig verdoemd was.

De oom

Nicht, je hebt het verkeerd.
Niemand is opgegeven zolang hij hem niet opgeeft.
Hoe kun je nou verdoemd zijn? Dat zou te erg zijn.
Maar, hoe kom je hier? Dat zou ik graag weten.
En hoe kwam je zo hoog in de lucht?!
Vertel het mij toch, als u wilt.
Voor zover ik weet, heb ik nog nooit iemand zo hoog gezien.

Emmeken

Heer oom, het is voor mij te moeilijk
Om al mijn avonturen in detail aan u te vertellen.
Ik heb mij ooit aan de duivel overgeleverd
En sindsdien ben ik zeven jaar bij hem gebleven.
Ik kan het u niet allemaal vertellen.
Ik wil ze zo snel mogelijk overslaan,
Die zeven jaar waarop ik mijn leven geleefd heb en mijn dingen heb gedaan.
Waarschijnlijk zullen er boeken over geschreven worden.
Geen kwaad haalt het bij het mijne.
Na al die vreemde dingen
Kwam ik hier weer in het land om mijn vrienden te bezoeken
En toen wij hier passeerden
En op de markt kwamen, toen zag ik dat het toneelstuk
Van Masscheroen gespeeld werd. Ik luisterde ernaar.
Door de woorden die ik hoorde,
Kreeg ik zoveel berouw, dat hij er kwaad van werd.
Hij, die bij me was, droeg mij, terwijl het volk het zag,
Hoog in de lucht.

De oom

Helaas, o wat erg!
Echt, nicht, was de duivel bij u?

Emmeken

Ja, heer oom, Ik heb mij ongeveer zeven jaar
Gevoegd naar zijn gebod
En met hem gewandeld.

De oom

Help, almachtige God!
Als ik dit aanhoor, gruwelt mijn hele lijf.
Deze gast moeten wij van u verdrijven,
Als je je plek in Gods zalige rijk terug wil winnen.

Moenen

Hé, priester, het is onmogelijk
Dat u haar van mij wegneemt.
Als ik er zin in heb, grijp ik haar met huid en haar
En breng haar naar de plek waar men zelden zuinig is met zwavel en pek.

De oom

Denk je dat, vuile duivel?

Moenen

Jazeker, hoerenzoon, huichelaar,
Ze is van mij, ze heeft zichzelf overgeleverd,
Ze heeft de Hoogste verloochend en is bij mij gebleven.
Daarom moet ze in het helse vuur branden.
En, hoerenzoon, als je haar toch van mij afneemt,
Zal ik uw nek en benen breken.

De oom

Vuile duivel, dat zal ik u beletten!
Ik heb hier, meen ik, in mijn mantel
Acht of tien regels op een document
Die u wel anders zullen laten piepen.

Moenen

Och, och, mijn nekharen staan overeind, ik krijg kippenvel
Door wat hij daar leest. Wat moet ik doen?
Bij Modicack, als ik deze verlies,
Wat zal ik daarvoor met een geselriem gestraft worden!
Van kwaadheid sta ik te klappertanden.
Aan mij kan men zien,
Dat als de hoogste Heer het niet wil wat wij doen,
Dan krijgen wij minder dan niets voor elkaar.
Ik ben bang dat ik afstand moet doen van deze ziel.

De oom

Kom mee, nicht Mariken, ik zal u naar
De deken brengen en een kaars branden.
Al uw ledematen zijn gebroken,
Omdat hij u zo hoog tilde en weer liet vallen.
U zult wel veel pijn hebben.

Emmeken

Ik trek me niets van
Dit lijden aan, heer oom; laten we erover zwijgen.
Ik ben bereid om tienduizend maal meer te lijden
Dan pennen kunnen beschrijven,
Als ik daarmee Gods bescherming kan verdienen.
Het maakt mij niet uit wat ik moet doen, als ik ooit troost
En gratie verdien.

De oom

Hou je vast aan dat voornemen.
Je kunt Gods rijk verdienen als je daarvoor kiest.
Wij lezen het dagelijks in de bijbel:
Om Gods pure glorie te verdienen,
Is er uiteindelijk niet meer nodig dan oprecht berouw.

Hierna is heer Ghijsbrecht met zijn nicht naar de allergeleerdste priester van Nijmegen gegaan. Maar geen priester, hoe hooggeleerd, hoe vaardig, hoe heilig of hoe toegewijd ook, durfde haar te vergeven of haar enige boetedoening op te leggen voor haar zeer bangmakende en onmenselijke zonden, toen zij hoorden waar het om ging. Hierdoor waren ze zeer verdrietig.

XII. Hoe heer Ghijsbrecht naar Keulen reisde met zijn nicht.

De volgende dag, 's ochtends heel vroeg, bereidde heer Ghijsbrecht zich voor alsof hij een kerkdienst wilde vieren. Hij nam het waardige, gewijde, heilige sacrament in zijn hand en is op die manier met Emmeken, zijn nicht, op reis gegaan naar Keulen. En Moen, de duivel, volgde hen op grote afstand, want hij durfde niet bij hem of Emmeken in de buurt te komen vanwege de krachten van het heilige sacrament. Toch wierp hij soms een halve eik of een andere boom van boven naar hen om hen de nek te breken. Maar Onze Lieve Heer stond dat niet toe, omdat zij dagelijks een gebed las ter ere van Onze Lieve Vrouw. Aldus reisden ze net zo lang en ver, tot ze in Keulen aankwamen, waar ze bij de bisschop ging biechten. Maar hij wist zich geen raad in haar geval, omdat de zonde zo onmenselijk en groot was. Hij had niet de macht om haar daarvoor vergiffenis te schenken.

XIII. Hoe Emmeken en haar oom naar Rome reisden en hoe Emmeken daar ging biechten bij de paus.

Hierna namen Emmeken en haar oom afscheid van de bisschop en vertrokken vanuit Keulen naar Rome, waar ze na veel moeite aankwamen. En Emmeken heeft gebiecht bij de paus, terwijl ze huilend zei:

O plaatsvervanger van God,
Ja God op de aarde, zoals men ons geleerd heeft,
Er is geen zondiger mens op aarde dan ik,
Eeuwig verbannen, ben ik bang, uit het hemelse rijk.

De paus

Waarom denk je dat, kind?

Emmeken

Ik ben de geliefde van de duivel,
En dat ben ik meer dan zeven jaar geweest.
Ik heb met hem gewandeld, gegaan en gereisd
Waar wij maar wilden, en besef dit goed,
Ik heb met hem gedaan wat echtgenoten doen.
Dat is toch genoeg reden om mij zorgen te maken.

De paus

Wat bedoel je, kind, met de duivel van de hel?

Emmeken

Ja, eerbare vader.

De paus

En wist je, toen hij bij je kwam,
Dat hij de duivel was?

Emmeken

Och, jazerker, daarom klaag ik zo.

De paus

Hoe kon je met de duivel omgaan,
Als je wist dat hij het was?

Emmeken

Vader, het goede leven,
De rijkdom en alle spullen
Die hij mij gaf, besef dat goed,
Daar ging het mij toen om. Nu vind ik het verschrikkelijk.
Ik kon het niet verzinnen of bedenken
Of hij zorgde ervoor dat mijn wensen werden vervuld.
Maar wat mij het meest bedroeft,
En zorgt voor verdriet in mijn hart,
Is dat er zoveel mensen zijn overleden
Op de plekken waar wij waren.
Meer dan tweehonderd, geëerde vader,
Zijn er vanwege mijn wensen vermoord en gestorven,

Om en nabij.

De paus

Help, God allemachtig!

Door zulke misdaden zul je moeten leven in verdriet.

Emmeken

O vader, help me alstublieft als het mogelijk is
En zeg me hoe ik boete moet doen, voordat wij vertrekken.
Het maakt me niet uit hoe zwaar het wordt.

De paus

Ik durf nauwelijks

Zo diep te gaan in de vergevingsgezindheid van onze Heer.

Wat? U had een relatie met de duivel?

Zulke zonden heb ik nog nooit op horen biechten

En daar komt dan nog bij dat door uw bedrog

Zoveel mensen zijn overleden!

Ik weet niet welke straf

Zwaar genoeg is voor zulke zonden.

Een relatie met de duivel, dat is beestachtig!

O God, onvoorstelbaar vol met genade,

Geef mij hier toch advies over,

Want ik heb totaal geen idee.

O rechtvaardige rechter, stuur mij toch

Inspiratie vanuit uw hoogste glorie.

Wacht even, ineens herinner ik mij iets...

Het zou mij verdriet doen, als u veroemd was.

Roep de priester die bij u was,

Dan zult u uw straf horen.

Emmeken

Waar ben je, heer oom?

De oom

Ik sta hier voor de deur,

Bedrukt en angstig, totdat ik weet

Hoe het verder zal gaan.

De paus

Luister naar het oordeel.

Het zou mij verdriet doen en het is betreuenswaardig,

Als we iemand zouden verliezen, terwijl het voorkomen kan worden,

En God zou het ook niet graag toestaan.

Zie, hier zijn drie ijzeren ringen.

De grootste zult u vastmaken om uw hals.

De andere zult u zonder tegenstribbelen

Stevig vastmaken aan uw armen.

Deze ringen moet u net zo lang dragen

Totdat ze versleten zijn of dat ze er vanzelf afvallen.

Dan zullen al je zonden vergeven zijn.
Niet eerder zul je van ze verlost zijn.

De oom

Ik ben bang dat het nog heel lang zal duren
Voordat ze er vanzelf af zullen vallen,
Want ze zijn zo ruw, zwaar en grof,
Dat ze zelfs in honderd jaar niet meer dan
Een vierde van de dikte zullen slijten.

De paus

Zo kan ze van haar schuld afkomen.
Als ze haar boetedoening serieus volhoudt,
Dan zullen ze vanzelf van haar
Armen en hals af vallen.
Maar ze moeten wel stevig bevestigd worden.

De oom

Goed vader, ik zal ze
Zo vast en stevig vastmaken
Dat ze nooit meer los zullen gaan, alsof het Gods werk is.
O priester en geleerde van de hoogste rang,
Met uw genade zullen we u verlaten
En weer terugreizen
Naar de lage landen
Waar we vandaan kwamen.

De paus

Moge de hoogste beschermer
Uw lijden hoe langer hoe zachter maken.

Emmeken

Adieu, heilige vader.

De paus

Ga met God, dochter,
En blijf volharden in uw boetedoening,
Want in de hemel
Wordt volgehouden boetedoening bijzonder gewaardeerd.
Want er staat geschreven
Dat boetedoening geneest van het kwade.

Aldus heeft Emmeken haar straf ontvangen van de paus. En haar oom bevestigde de ringen onmiddellijk zo stevig aan haar hals en haar armen dat ze van haar levensdagen niet meer af zouden gaan, tenzij met toestemming en door een wonder van Onze Lieve Heer.

XIV. Hoe Emmeken Rome verliet en hoe zij non werd het klooster van de bekeerde zondaars in Maastricht.

Nadat Emmeken de ringen om had zoals u gehoord heeft, is ze met haar oom vertrokken uit Rome en hebben ze net zo lang gereisd tot ze bij Maastricht aankwamen, waar haar oom haar hielp om non te worden in het klooster van de bekeerde zondaars. Nadat hij haar daarmee geholpen had, nam hij afscheid van haar en reisde naar zijn land, waar hij nog 25 jaar leefde. Nadat hij haar in het klooster geholpen had, bezocht hij haar nog elk jaar zo lang als hij leefde.

XV. Hoe Gods engel Emmekens ringen van haar hals en handen afdeed.

Terwijl Emmeken in dit voornoemde klooster woonde, leefde ze zo heilig en deed ze zo streng boete, dat de genadige Christus haar al haar zonden vergaf. Hij stuurde zijn engel naar haar toen zij lag te slapen. Die verlostte haar van haar ringen. Emmeken die zeer blij was, zei:

Lange nachten zijn altijd erg lastig voor degenen
Die een zwaar hart hebben of zwaarmoedig zijn.
Ze slapen zeer onrustig, of nog erger,
Hebben angstaanjagende dromen of andere narigheid.
Mij gebeuren zulke dingen heel vaak.
Wie zal mij zeggen wat de ware betekenis is
Van mijn droom, die ik net heb gedroomd?
Het was alsof ik uit de helse gloed werd gehaald
En van daaruit boven in de hemel werd gedragen.
Toen kwamen er allemaal witte duiven
Die mijn ringen afsloegen met hun vleugels.
Asjemenu, wat zie ik nu? O gezegende God,
Heb ik uw hoge genade verkregen?
Och ja, mijn banden zijn eraf, zoals je kan zien,
Ze liggen hier naast mij. O goddelijke wonderen,
Wat zijn jullie toch sterke medicijnen tegen het wegwijnen!
Hier kan ik u nooit of te nimmer
Genoeg voor danken.
O, mensen vol gebreken en sonden,
Neem hier een voorbeeld aan,
En eer deze onvoorwaardelijke blijk van genade
Door de eeuwige lof voor de almachtige God te verkondigen
Zo goed als u kan.
Met goede daden eert u God.

XVI.

Op deze manier, Gods geliefde vrienden,
Heeft dit alles plaatsgevonden,

Precies zo, ook al denken mensen dat het niet waar is.
Als u ooit naar de stad Maastricht zou gaan
Naar de bekeerde zondaars, daar zou u
Emmekens graf zien en
De drie ringen die boven haar graf hangen.
En onder die ringen staat geschreven met mooie letters
Hoe ze leefde en hoe ze boette,
Hoe en wanneer dit gebeurde.
Door deze aanwijzingen ben ik er te meer van overtuigd dat dit de waarheid is.
Ze leefde nog ongeveer twee jaar
Nadat haar banden er afgingen, is me gezegd.
Doe altijd boete en wees onderdanig
Om de opperste koning te behagen.
Aanvaard allen dankbaar, zonder te klagen,
Deze wijze les; liefde zorgt ervoor
Dat wij de hemelse glorie mogen ontvangen.
Amen.